

U SPOMEN STIJEPO OBAD (1930. – 2021.)

U bolnici u Biogradu na Moru u četvrtak, 8. travnja 2021. u 92. godini preminuo je od posljedica bolesti COVID-19 Stjepo Obad, ugledni hrvatski povjesničar, sveučilišni profesor u miru, istaknuti znanstvenik, kulturni i javni djelatnik. Stjepo Obad rođen je 11. siječnja 1830. u Pridvorju, u Konavlima, u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Osnovnu školu pohađao je u rodnome mjestu, gimnaziju u Grudi, Dubrovniku i Trebinju, a Filozofski fakultet u Sarajevu, gdje je diplomirao povijest 1958. kod profesora Ferdinanda Hauptmanna. Doktorirao je 1965. godine na Filozofskom fakultetu u Zadru obranivši disertaciju pod naslovom *Dubrovnik revolucionarne 1848./49. godine*. Raditi je započeo u rodnom kraju, u Pridvorju je jednu školsku godinu radio kao nastavnik u osnovnoj školi. U to je vrijeme počeo objavljivati svoje prve stručne i znanstvene članke, a počeo je i surađivati u novinama te kulturno djelovati u Konavlima i Dubrovniku. Godine 1960. primljen je za asistenta u Historijskom institutu JAZU (danas HAZU) u Dubrovniku. Četiri godine kasnije primljen je za sveučilišnog predavača na Katedri za opću povijest Filozofskog fakulteta u Zadru. Predavao je opću i gospodarsku povijest novoga vijeka te hrvatsku povijest novog vijeka 1790. – 1918. Od akademske godine 1991./92. predaje i izborni kolegiji *Iseljena Hrvatska*. Tu je stekao i zvanje znanstvenog savjetnika i nastavno zvanje redovitog profesora u trajnom zvanju (1985.). Prije i poslije umirovljenja (2000.) predavao je na više studija, tako na Odsjecima za povijest Pedagoškog, kasnije Filozofskog fakulteta u Osijeku i Puli, Odjelu za kulturu i turizam i Visokoj učiteljskoj školi Sveučilišta u Zadru te na Visokoj katehetsko-teološkoj školi u Zadru. Predavao je i na poslijediplomskim studijima u Zadru, Splitu i Dubrovniku te bio mentor pri izradbi doktorskih i magistarskih radova kao i član mnogih povjerenstava za obranu istih. Autor je ukupno 240 radova, od kojih 60 znanstvenih i 180 stručnih radova, 8 knjiga, od kojih jedne na engleskom jeziku. Uredio je i priredio za tisak više zbornika znanstvenih radova i drugih znanstvenih i literarnih dijela. Sudjelovao je na brojnim znanstvenim i stručnim skupovima te je održao brojna predavanja i predstavljanja knjiga kako u Zadru tako i širom Dalmacije, ali i Istri i drugim hrvatskim krajevima.

Stjepo Obad bio je povjesničar, stručnjak za opću i hrvatsku povijest novoga vijeka te posebno hrvatsku povijest dugog 19. stoljeća (1790. – 1918.). Kao znanstvenik posebno je istraživao povijest Dalmacije u 19. stoljeću. Više je radova posvetio hrvatskom narodnom preporodu u Dalmaciji te zbivanjima revolucionarne 1848./49. u Dubrovniku i Dalmaciji, neoapsolutizmu te gospodarskim, političkim i kulturnim temama. Poseban doprinos dao je poznavanju povijesti dalmatinskog sela. Pisao je i o prošlosti pojedinih dalmatinskih gradova, ali i o više istaknutih osoba iz hrvatskoga političkog, znanstvenog i kulturnog života 19. i 20. stoljeća. O tome najbolje svjedoči niz njegovih članaka i knjiga: *Stjepan Antoljak (U povodu 75. obljetnice života i 50. obljetnice znanstvenog rada)*, Povijesno društvo Zadar, Posebna izdanja, knj. 2, Zadar 1984., 46.; *Dalmacija revolucionarne 1848./49. godine (Odabrani izvori)*, Izdavački centar Rijeka, Biblioteka dokumenti, sv. 11, Rijeka 1987., 350; *Dalmatinsko selo u prošlosti (Od sredine XVIII. stoljeća do Prvoga svjetskog rata)*, Logos, Posebna izdanja, Split 1990., 235; *Konavoska Prevlaka* (koautor Josip Lučić), Matica hrvatska Dubrovnik, Posebna izdanja, knj. 2, Dubrovnik 1994., 226; *Južna granica Dalmacije od XV. stoljeća do danas* (koautori Serđo Dokoza i Suzana Martinović), Državni arhiv u Zadru, Zadar 1999., 104, Drugo izdanje, Zadar 2005.; Izdanje na engleskom jeziku, Zadar 2005.; *Bibliografija članaka i radova o djelovanju Matice hrvatske u Zadru od 1990. do 1997. godine* (koautor Šime Batović), Matica hrvatska Zadar, Zadar 1999., 78; *Dalmacija u novijoj hrvatskoj povijesti i kulturi*, Sveučilište u Zadru, Zadar 2014., 420.

Stjepo Obad bio je čovjek široke kulture i interesa, posebno integriran u hrvatsku društvenu i humanističku stvarnost. Uz nastavni, znanstvenoistraživački i stručni rad, aktivno je sudjelovao u kulturnom životu posebno Konavala, Dubrovnika i Zadra kroz pododbore i ogranke Matice hrvatske, podružnicu Hrvatskoga kulturnog društva „Napredak“ i Zmajski stol Družbe „Braća Hrvatskoga Zmaja“. Takav njegov osebujni habitus učinio ga je aktivnim čimbenikom hrvatske stvarnosti još za socijalizma, a osobito za demokratske hrvatske stvarnosti, kada je ostvarena suvremena hrvatska država. O tome najbolje govori njegova knjiga *Novinski razgovori*, Družba Braća Hrvatskoga Zmaja, Zagreb 2017., 182, gdje su skupljeni njegovi razgovori u dnevnim i tjednim novinama. Kada danas razmišljam o njegovu djelovanju, jasno je kako je ono plod obiteljskog nasljeđa i dubokih životnih spoznaja što ih je sustavno umnožavao kontinuiranim radom kao povjesničar, znanstvenik, sveučilišni nastavnik i javni kulturni djelatnik. Duboko je bio uronjen u hrvatski društveni i sociokulturni

kontekst. Ipak, poseban temelj čini njegovu obiteljsko nasljeđe i iskustvo što ga je upio i ponio iz svojega rodnog Pridvorja u Konavlima te Dubrovnika na jugu Hrvatske. Taj temelj, tu trajnu vezu, Stijepo Obad potvrđuje izborom Pridvorja – groblja sv. Srđa i Bacha – za svoj tihi dom, mjesto svojega trajnog ovozemaljskog mira. Zapravo na taj se način njegov životni krug zatvorio tamo gdje je započeo. Time nam je Stijepo Obad ukazao na svoje izvorište, *makondo* – Pridvorje u Konavlima – osebujan ambijent na hrvatskom jugu koji je često spominjao, a jednom ga je ovako i opisao: „... Tu je Knežev dvor u kojem se gotovo 400 godina izmijenio lijep broj dubrovačkih knezova, između ostalih dva puta i Ivan Gundulić. Tu je i franjevački samostan iz 15. stoljeća, župna crkva iz 16. stoljeća, te ljetnikovac poznatog dubrovačkog vlastelina Orsata Bundića (Bonde), u kojem je danas osnovna škola, i druge kuće dubrovačke vlastele. Sve sam to godinama promatrao sa svoje kućne ‘tarace’.“ Usudim se reći i živio i upijao. Svi koji poznaju Stijepu Obada znaju koliko je on bio povezan sa svojim zavičajem, znaju za tu njegovu zavičajnu konavosku i dubrovačku obiteljsku i društvenu uljudnu i poslovičnu skladnost i očovječenost. Njegov iznimni hrvatski nacionalni osjećaj pun poštovanja, povjerenja i odgovornosti prema drugim i drugačijima. I sam sam se uvjerio u to više puta, posebno sredinom ožujka 1996. prigodom zajedničkog boravka u Dubrovniku, kada smo zajedno posjetili taj kraj sve do Prevlake. Sjećam se s kolikim me entuzijazmom poveo u obilazak Konavala. Kada smo preko ratom postradale i spaljene Zvekovice ušli u Konavle, posebno biranim riječima opisivao je sela Gornje i Donje Bande koja su se smjestila na rubovima plodne konavoske zavale. Iako su posljedice rata i agresije na Hrvatsku bile vidljive na svakom koraku, a ni pitanje Prevlake još nije bilo riješeno, zračio je entuzijazmom i optimizmom za taj kraj. Nije propustio istaknuti kako je Prevlaka neupitno Hrvatska jer je još 1419. godine Dubrovačka Republika od bosansko-hercegovačkog velikaša Sandalja Hranića kupila „na vike vika“, kako stoji u ugovoru, istočni dio Konavala s poluotokom Oštro koji u novije vrijeme zovemo Prevlaka. Slična je atmosfera bila i na tradicionalnom objedu – zelenoj manestri – koji je organizirao u Mihotićima, kod Đure Letunića, muža svoje pokojne sestre. Isto tako, i u Vitaljini kod Nike Luića u posljednjem selu, doslovno i posljednjoj kući na hrvatskom tlu u kopnenom dijelu Konavala, kao i kada smo se približili i nadvili nad Prevlaku, tako i u Molunatu. Vrlo poučno otkrivao mi je srž svojega zavičaja, srž života i postojanja na tom hrvatskom prostoru.

Stijepo Obad kao humanistički intelektualac svoje spoznaje i stavove uvijek je znaočki, na činjenicama utemeljen i ljudski prihvatljiv, čestit način znao oblikovati

i iznositi te ih pružati i drugima kako bi one postale i njihovo dobro. Zbog takvoga svojeg životnog stava i razumijevanja života i uloge njegova poziva povjesničara i učitelja – profesora, danas znamo od kolike je bio koristi svojim studentima na svim razinama studija, ali i suradnicima te mnogim drugim ljudima s kojima je surađivao. O tome izvrsno svjedoči i zbornik priređen njemu u čast u prigodi njegova 80. rođendana: *Zbornik Stjepa Obada, Zadar – Split – Zagreb, 2010.*, koji su napisali njegovi bivši studenti, a sada afirmirani znanstvenici.

Kao znanstvenik – profesor Obad nije bio kabinetski izoliran već je sve svoje spoznaje i činjenice, svoja znanja, dijelio sa studentima, suradnicima, historiografskom i drugom stručnom javnošću i javnošću uopće. Njegov je rad javan, transparentan, pedagoški uzoran, znanstveno provjerljiv. Držao je svojom zadaćom pridonositi društvu novim znanstvenim doprinosima ne samo istražujući, pišući i objavljujući znanstvene članke i knjige već i čestim sudjelovanjem na znanstvenim i stručnim skupovima te u različitim izdavačkim projektima. Njegov je cilj bio i popularizirati znanstvene rezultate i ugrađivati ih u opće ljudsko shvaćanje, posebno osuvremenjivati školske sadržaje povijesti u osnovnoj i srednjoj školi te sustavno ojačavati kroz javne skupove učitelje i nastavnike. Smatrao je da je njegova zadaća integracija učenih spoznaja u opću kulturu te pomoć i podrška svima onima koji žele proširiti svoja obzorja. Otuda i njegova potreba za javnim kulturnim djelovanjem i mobilizacijom širokih kulturnih slojeva u stvaranju dobra, a sve radi zajedničkog rasta i napretka cjelokupnoga hrvatskog društva.

Ono što je još krasilo Stjepu Obada, tog iznimnog hrvatskog intelektualca, jest činjenica što se nikada nije povijao i potiskivao svoju esenciju, svoje duboke životne i povijesne spoznaje o hrvatskom nacionalnom biću. On je zarana postao svjestan koliki su promašaj monarhistička i socijalistička Jugoslavija za Hrvate, koliko je velikosrpstvo, socijalizam i jugoslavenstvo sputavalo hrvatsku nacionalnu svijest i hrvatsku samobitnost. Na posebnoj je kušnji bio nakon Hrvatskog proljeća 1971., kada je na sedam godina zaustavljen u sveučilišnom napredovanju u nastavnom i znanstvenom zvanju, uz stalnu opasnost da bude odstranjen s Fakulteta, a zbog svojeg aktivnog sudjelovanja u Hrvatskom proljeću kao predsjednik pododбора Matice hrvatske u Zadru. Do smrti je ostao takav, ali je bio i vrlo kritičan nakon demokratskih promjena i ostvarenja suvremene hrvatske države Republike Hrvatske prema propustima u javnim politikama, a osobito prema onima koji su zbog lijenosti, bahatosti, neodgovornosti, sebičnosti znali kompromitirati našu suvremenu stvarnost.

Danas, kada je dobro poznat opus Stijepe Obada, nije pretjerano reći kako je on bio čovjek s misijom, čovjek institucija, čovjek koji se nikada nije umorio raditi za povijesnu znanost i kulturu, za hrvatske nacionalne probitke i opće dobro. Čovjek visoke nacionalne svijesti. Pouzdan čovjek od kojega su mnogi učili. I moj je bio učitelj, od njega sam puno toga upio i naučio! Bio je humanistički idealist kojemu je dano znanstveno i kulturno poslanje kao alat njegove očovječenosti. Stijepo Obad imao je ono nešto čime je trajno zadužio hrvatsku historiografiju, akademsku i kulturnu javnost, hrvatsko društvo i državu – hrvatsku naciju u cjelini. Upravo to su mnogi prepoznali i posebno cijenili kod njega. Stijepo Obad nositelj je mnogih nagrada, zahvala i priznanja. Prvi predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman odlikovao ga je Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za osobite zasluge u kulturi. Zadarska županija, Grad Zadar i Općina Konavle dodijelili su mu Nagradu za životno djelo. Na prijedlog Središnjeg odbora Hrvatskoga kulturnog društva „Napredak“ izabran je za počasnog predsjednika Podružnice „Napredak“ u Zadru, a dobio je i Plaketu za izniman doprinos u radu „Napretka“. Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja“ za predani rad dodijelila mu je Srebrnu medalju Družbe „Braća Hrvatskoga Zmaja“.

Ovozemaljska misija Stijepa Obada započela je i završila u Pridvorju, u Konavlima, na samom jugu Hrvatske, gdje se rodio i gdje je pokopan. Na taj se način zatvorio njegov životni krug ostavivši u nasljeđe hrvatskom društvu u cjelini, svakako i svojoj obitelji, neizbrisiv trag prepun vrednota.

Nevio Šetić

